

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

2026-YIL / IYUL / 7-SON,
I-QISM

ISSN

INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

*Elektron nashr. 2026-yil, iyul.
I-qism*

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Faxridinov Zafarjon Faxridin o'g'li, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi HIJQKD boshqarma boshlig'i
Utayev Uktam Choriyevich, Anijon viloyati prokurorining o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi IJQK Departamentining Namangan viloyati boshqarmasi boshlig'i
Buzrukhonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxonovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongirاتبay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Fakhridinov Zafarjon Fakhridin ogli, Head of the DCEC under the Prosecutor General's Office of the Rep. of Uzb.
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Prosecutor of Anijan Region
Ochilov Farkhod, Head of the Namangan Regional Department of the Department of Internal Affairs of Rep. of Uzb.
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyea Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukariyeva Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti,
O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi huzuridagi Iqtisodiy
jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va
taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

MHXS (IFRS) ASOSIDA MOLIYAVIY HISOBOT TUZISHNING KORXONA RENTABELLIGI VA TO'LOVGA QOBILIYATLILIGINI TAHLIL QILISHDAGI O'RNI.....	12
Urakova Maxsad Xakimovna	
QAYTA TIKLANMAYDIGAN RESURSLARDAN SAMARALI FOYDALANISHDA MOLIYAVIY TEXNOLOGIYALARNING O'RNI.....	18
Yusupova Jamila Karamatdinovna	
COMPARATIVE ANALYSIS OF DIGITAL FINANCIAL TECHNOLOGIES FOR CREDIT RISK PREDICTION AND MANAGEMENT IN COMMERCIAL BANKS BASED ON ARTIFICIAL INTELLIGENCE AND BIG DATA ANALYTICS.....	21
Kholdorov Sardor Umarovich	
O'ZBEKISTONDA AGROINVESTITSIYALARNI MOLIYALASHTIRISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.....	28
Yusupov Komaliddin Baxtiyor o'g'li	
O'ZBEKISTONDA NOGIRONLIGI BO'LGAN SHAXSLAR UCHUN ICHKI TURISTIK MAHSULOTLAR TAHLILI.....	33
Zoxidov Firuz Faxritdinovich	
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ УПРАВЛЕНИЯ ПРЕДПРИЯТИЯМИ ПИЩЕВОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ НА ОСНОВЕ ИННОВАЦИОННОГО ПОДХОДА.....	38
Эргашбаева Нилуфар Мухаммадсайфуллаевна	
MUSTAQIL TURISTLAR OQIMINI OSHIRISHDA ILG'OR XORIJIY TAJRIBA VA UNI O'ZBEKISTON SHAROITIGA MOSLASHTIRISH IMKONIYATLARI.....	42
Muzaffarov Akmal Axmadovich	
МЕЖДУНАРОДНЫЙ ОПЫТ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ТЕХНОЛОГИЙ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА И ЧАТ-БОТОВ В СИСТЕМЕ РЕГУЛИРОВАНИЯ ТРУДОВЫХ ОТНОШЕНИЙ	49
Ирматова Азиза Бахрамовна	
OROL BO'YI MINTAQASIDA YASHIL IQTISODIYOT ASOSIDA AGROTURIZMNI RIVOJLANTIRISH MEXANIZMLARI (QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASI MISOLIDA)	56
Akramova Feruza	
RECENT MEDICAL TOURISM RESEARCH IN THE WEB OF SCIENCE CORE COLLECTION	68
Hao Xiaohui	
HARBIY XIZMATCHILARNI KIYIM-KECHAK BILAN TA'MINLASHDA ILG'OR XORIJIY DAVLATLAR TAJRIBASIDAN O'ZBEKISTONDA FOYDALANISH ISTIQBOLLARI	76
Omonov Usmonqul Raxmonqul o'g'li	
TADBIRKORLIK SUBYEKTLARI FAOLIYATI SAMARADORLIGINI BAHOLASH VA OSHIRISHNING ZAMONAVIY IQTISODIY MEXANIZMLARI	83
Inobatov Abror Boshlarovich	
КОММУНАЛЬНАЯ ИНФРАСТРУКТУРА И МЛАДЕНЧЕСКАЯ СМЕРТНОСТЬ: ЭМПИРИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ПО РЕГИОНАМ УЗБЕКИСТАНА ЗА 2012–2024 ГОДЫ.....	92
Мамбетсапаев Курбанияз Айниязович	
АНАЛИЗ ФАКТОРОВ ФОРМИРОВАНИЯ КОНКУРЕНТНОГО ПОТЕНЦИАЛА ПРЕДПРИЯТИЙ СТРОИТЕЛЬНОЙ ОТРАСЛИ	97
Ташмухамедова Карима Саматовна	
СУТЬ УПРАВЛЕНИЯ СТРАТЕГИЕЙ ПРЕДПРИЯТИЯ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВОЙ ЭКОНОМИКИ	104
Тарават Абдул Салам	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA ASOSIY KAPITALGA KIRITILGAN INVESTITSIYALAR MANBALARI RIVOJLANISHINING MINTAQAVIY XUSUSIYATLARI.....	112
Ibadullayev Dilshad Ibragimovich	

BARQAROR SHAHARSOZLIKNI TA'MINLASHDA TRANSPORT INFRATUZILMASINING EKOLOGIK VA IQTISODIY SAMARADORLIGINI BAHOLASH.....	117
Permatov Ilxomjon Juraboyevich	
O'ZBEKISTONDA BARQAROR SHAHARSOZLIKNI HUQUQIY ASOSLARINI RIVOJLANTIRISH	121
Inoyatova Gulnoz Kadamovna	

O'ZBEKISTONDA BARQAROR SHAHARSOZLIKNI HUQUQIY ASOSLARINI RIVOJLANTIRISH

Inoyatova Gulnoz Kadamovna

Markaziy Osiyo atrof-muhit va iqlim o'zgarishini o'rganish
Universiteti (Green University) magistranti

Ilmiy rahbar: Kuldasheva Aziza

Markaziy Osiyo atrof-muhit va iqlim o'zgarishini
o'rganish universiteti (Green University) professori, DSc.
ORCHID:0000-0002-5460-6513

Annotatsiya. Tadqiqotda O'zbekistonda urbanizatsiyani rivojlantirish va tartibga solishga xizmat qiladigan, barqaror ijtimoiy-iqtisodiy hamda innovatsion o'sishni ta'minlash, shuningdek, sifatli shahar muhiti va zamonaviy shahar turmush tarzini shakllantirishga qaratilgan konsepsiyaga ehtiyoj mavjudligi asoslab berilgan. Shahar siyosatini takomillashtirish maqsadida asosiy konseptual yondashuvlar ishlab chiqilgan hamda urbanizatsiya jarayonlarini samarali boshqarishga xizmat qiluvchi yangi ustuvor yo'nalishlar taklif etilgan.

Kalit so'zlar: urbanizatsiya, shahar hududlari, integratsiyalashgan barqaror ijtimoiy-iqtisodiy va innovatsion rivojlanish, klasterli rivojlanish usullari, ekologik toza texnologiyalar, urbanizatsiya siyosati.

Аннотация. В исследовании обоснована необходимость разработки концепции, направленной на развитие и регулирование процессов урбанизации в Узбекистане, обеспечение устойчивого социально-экономического и инновационного роста, а также формирование качественной городской среды и современного городского образа жизни. В целях совершенствования городской политики разработаны основные концептуальные подходы и предложены новые приоритетные направления эффективного управления процессами урбанизации.

Ключевые слова: урбанизация, городские территории, интегрированное устойчивое социально-экономическое и инновационное развитие, кластерные методы развития, экологически чистые технологии, политика урбанизации.

Abstract. The study substantiates the need for a comprehensive concept aimed at promoting and regulating urbanization processes in Uzbekistan, ensuring sustainable socio-economic and innovative growth, and creating a high-quality urban environment and modern urban lifestyle. To improve urban policy, the study develops key conceptual approaches and proposes new strategic priorities for the effective management of urbanization processes.

Keywords: urbanization, urban areas, integrated sustainable socio-economic and innovative development, cluster-based development approaches, environmentally friendly technologies, urbanization policy.

KIRISH

Aholi sonining tez urbanizatsiyasi, shahar hududlarining kengayishi va tobora ortib borayotgan ekologik muammolar zamonaviy davlat siyosatining maqsadlaridan biri sifatida barqaror shaharsozlik tamoyillarini ishlab chiqishni talab qiladi. Barqaror shaharsozlik deganda shahar hududlarini iqtisodiy rivojlanish, ijtimoiy farovonlik va atrof-muhitni muhofaza qilish o'rtasida muvozanatni saqlash orqali rejalashtirish va boshqarish tushuniladi. Ushbu usul yashil infratuzilmani rivojlantirish, resurslardan oqilona foydalanish, energiya samaradorligini oshirish, transport tizimini modernizatsiya qilish va iqlim o'zgarishi oqibatlariga moslashish orqali aholining hayot sifatini yaxshilashga qaratilgan. Shuning uchun barqaror shaharsozlikni samarali amalga oshirish mustahkam va zamonaviy huquqiy asos yaratishni taqozo etadi.

So'nggi yillarda O'zbekiston Respublikasida shaharsozlik faoliyatini kuchaytirish, ekologik xavfsizlikni ta'minlash va "yashil iqtisodiyot" konsepsiyalarini qabul qilishga qaratilgan keng ko'lamli o'zgarishlar amalga oshirildi. Shaharsozlik, yerlardan foydalanish, atrof-muhitni muhofaza qilish va qurilish sohalaridagi qonunchilik

bazasi asta-sekin mustahkamlanayotgan bir paytda, xalqaro standartlar va eng yaxshi amaliyotlarga asoslangan barqaror shaharlarni yaratishning huquqiy mexanizmlari qo'shimcha rivojlantirishni talab etadi. Shu nuqtayi nazardan, O'zbekistonda barqaror shaharsozlikning huquqiy asoslarini tahlil qilish, mavjud me'yoriy-huquqiy hujjatlarning samaradorligini baholash va ularni takomillashtirish bo'yicha ilmiy hamda amaliy takliflarni ishlab chiqish dolzarb ilmiy va amaliy ahamiyatga ega.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Shahar iqtisodiyoti tizimining muvozanatli rivojlanishidagi yangi omil — global bozorda strategik shahar boshqaruvining ahamiyati ortib borayotgani — O'zbekistonda urbanizatsiyani rivojlantirish va tartibga solish konsepsiyasini ishlab chiqish zarurligini ta'kidlaydi.

BMTning Urbanizatsiya indeksi O'zbekistonni urbanizatsiya bo'yicha 195 ta davlat orasida 130-o'ringa (50,4%) ko'rsatadi. Global urbanizatsiya darajasi 50,4% ni tashkil etadi, MDH mamlakatlarida esa bu ko'rsatkich 57,3% ni tashkil etadi (Rossiyada 74,6%, Qozog'istonda 57,5% va Turkmanistonda 52%) [4]. Prezident Sh. Mirziyoyev 2018-yil 28-dekabrda Oliy Majlisga (Parlament) qilgan murojaatida shaharlarni shakllantirish jarayonlarini barqaror rivojlanishning yangi kuchi sifatida ilgari surish uchun urbanizatsiyani 2030-yilga kelib 60,0% ga yetkazish bo'yicha strategik maqsadni e'lon qildi. Davlat rahbari belgilangan muddat uchun konsepsiyani ishlab chiqish ustuvor vazifa ekanligi ta'kidlangan "Urbanizatsiya jarayonlarini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Farmonni qabul qildi. Ishlab chiquvchilar O'zbekiston viloyatlari va shaharlarida zarur ko'nikmalar va strategik rejalashtirish tajribasiga ega emas edilar, shuning uchun ushbu hujjatni tayyorlash ikki yil davom etdi [1, 5].

Shunday qilib, mamlakatda hukumat tomonidan tan olingan izchil, ilmiy asoslangan shaharsozlik siyosati yo'q. Shunday qilib, muallifning asosiy konseptual talablari nazariy va amaliy jihatdan o'rinli ko'rinadi. Ushbu maqolada xalqaro shaharsozlik tajribasi va eng yaxshi amaliyotlar umumlashtirilgan. Strategik rejalashtirish va integratsiyalashgan mintaqaviy siyosatni amalga oshirishni ta'minlaydigan yangi urbanizatsiya konsepsiyasi va tartibga solish hujjatini ishlab chiqish uchun sektorial, hududiy (mintaqaviy), ijtimoiy, iqtisodiy va innovatsion strategiyalarning keng qamrovli kombinatsiyasi qo'llaniladi.

Biz urbanizatsiya va shaharsozlik hujjatlari hamda nazariyalarini tahlil qilish orqali davlat urbanizatsiya siyosatining asosiy maqsadi va tamoyillarini ishlab chiqdik.

Mutlaq yangi usullar quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- mamlakatda vertikal urbanizatsiya va integratsiyalashgan, barqaror ijtimoiy-iqtisodiy hamda innovatsion shahar o'sishi;
- hokimiyatni markazsizlashtirish va mahalliy hokimiyat organlarining rolini kuchaytirish, ularning hisobdorligini oshirish, bu mahalliy tuzilmalarni moliyaviy resurslar bilan ta'minlaydi, ularning vakolatlarini kengaytiradi va aholi punktlarini rivojlantirish uchun qo'shimcha daromad keltiradi, shuningdek, barcha darajalardagi ustuvorliklar, maqsadlar va faoliyatlarni muvofiqlashtirish asosida mintaqaviy boshqaruvni takomillashtiradi;
- ijtimoiy-iqtisodiy sharoitlarni va aholining farovonligini yaxshilash uchun shaharlarni klasterli rivojlantirish;
- yashil iqtisodiy konsepsiyalarni amalga oshirish shahar barqarorligi va xavfsizligini yaxshilaydi;
- bozor sharoitida innovatsion faoliyatni rag'batlantirish, masalan, **Smart City**ni joriy etish, davlat-xususiy sheriklik tizimlari va mintaqaviy moliyaviy investitsiyalarni ko'paytiradigan qulay biznes muhitini yaratish orqali investorlarni jalb qilish;
- mintaqaviy xususiyatlarni, tabiiy-iqtisodiy salohiyatga asoslangan resurslardan optimal foydalanishni va ishlab chiqarish kuchlarini samarali joylashtirishni hisobga olgan holda kompleks shaharsozlikni rejalashtirish, bu esa muayyan dasturlar va doimiy rejalarga aylantiriladi [2, 3];
- shaffoflik, ochiqlik va urbanizatsiya ishtirokchilarining xilma-xilligi jamoatchilik muhokamasiga asoslangan boshqaruv o'zaro ta'sirini yaxshilaydi;
- shahar hayotining murakkab tarkibiy qismlarini turli jihatlar va bog'liqliklar hamda ishtirokchilarning ayrim mustaqilligi bilan birlashtirgan sinergetik konsepsiya.

Ushbu shahar siyosatini amalga oshirish usullari bosqichma-bosqich amalga oshirilishi kerak.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Konsepsiyaning asosiy maqsadlari va ustuvor yo'nalishlari milliy, tarmoq va sanoat rejalari hamda strategiyalarida belgilangan chora-tadbirlar orqali amalga oshiriladi. Shu bilan birga, urbanizatsiyani rivojlantirish va tartibga solish bo'yicha uzoq muddatli strategiyani, shuningdek, har bir shahar uchun urbanizatsiyani rivojlantirish konsepsiyasini ishlab chiqish, unda ustuvor yo'nalishlar, raqobatbardosh ustunliklar va shahar hududlarida kompleks ijtimoiy-iqtisodiy o'sish manbalari aniqlanadi.

Dastlabki bosqichda tizimli muammolarni aniqlash va ularning keyingi o'sish salohiyatini baholash uchun barcha shahar aholi punktlarini inventarizatsiya qilish talab etiladi.

Hozirda yetarli darajada foydalanilmayotgan mahallalar va shaharsozlikning yetakchi bo'g'iniga aylanishi kerak bo'lgan davlat o'zaro ta'siri mexanizmi yetarli darajada foydalanilmayapti. Bu, o'z navbatida, ularni jamiyatning ijtimoiy-iqtisodiy hayotida haqiqiy yordam va qo'llab-quvvatlovchi mahalliy tuzilmaga aylantirishni, shuningdek, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Xalq qabulxonalari va hududlarni kompleks ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish sektorlari bilan eshikma-eshik tashriflar orqali o'zaro aloqalarni kuchaytirishni anglatadi. Konsepsiyani amalga oshirishda ishtirok etish uchun manfaatdor tomonlardan iborat ishchi guruh tuzish kerak, jumladan, davlat va xo'jalik boshqaruvi organlari, mahalliy ijro hokimiyati organlari, fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organlari va boshqa fuqarolik jamiyati institutlari, xalqaro tashkilotlar, xususiylar va keng jamoatchilik.

Innovatsiya jarayonining barcha ishtirokchilari (logistika majmualari, ishlab chiqarish obyektlari, turar-joy komplekslari, xususiylar korxonalar, tadqiqot markazlari va investitsiya tashkilotlari) o'rtasida tarmoq va klasterga asoslangan aloqalar [2] ishlab chiqilishi kerak va yo'ldosh shaharlar uchun ularning noyob xususiyatlariga (tabiiy, ijtimoiy, iqtisodiy, madaniy va boshqalar) asoslangan individual rivojlanish dasturlari ishlab chiqilishi kerak.

Bundan tashqari, xalqaro urbanizatsiya loyihalari va dasturlarida ishtirok etish, ularni amalga oshirish uchun xorijiy investorlarni jalb qilish, xalqaro moliya institutlari, xorijiy hukumat tashkilotlari va boshqa donorlarning kreditlari hamda grantlaridan foydalanish maqsadga muvofiq ko'rinadi.

Urbanizatsiya konsepsiyasini batafsil ishlab chiqish murakkab va keng qamrovli vazifadir, chunki har bir aniq shaharning barqaror rivojlanishi alohida va ma'lum ma'noda noyob yechimni talab qiladi. Ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishning mintaqaviy asimmetriyasini hisobga olish juda muhimdir.

TAHLIL VA NATIJALAR

Yuqorida aytib o'tilgan o'zgarishlar natijasida kutilgan yaxshi natijalar quyidagilar:

- shahar hududlari va ularning konglomeratlarining muayyan mintaqalar va umuman mamlakat uchun ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish markazlari va katalizatorlariga aylanishi;
- ishchilar unumdorligi va turmush darajasining, shuningdek, milliy iqtisodiyotning umumiy raqobatbardoshligining oshishi;
- milliy, mintaqaviy va mahalliy darajalarda boshqaruv sifatini oshirish;
- metropoliten hududlarda yangi yuqori texnologiyali ish bilan ta'minlash imkoniyatlarini jamlash, bu ham ichki, ham tashqi migratsiya modellarini optimallashtirishga va ishsizlikning pasayishiga olib keladi;
- tubdan yangi uy-joy siyosatini amalga oshirish orqali odamlarning turmush darajasini oshirish;
- markazlashtirilgan suv ta'minoti, tabiiy gaz va kanalizatsiya tizimlari bilan jihozlangan yaxshi jihozlangan uy-joylar ulushini va natijada bunday uy-joylarda yashovchi aholining foizini oshirish;
- shahar hududlarida yangi ijtimoiy infratuzilma obyektlarini rivojlantirish, aholi jon boshiga madaniy va dam olish bog'larini o'z ichiga olgan jamoat joylarini ko'paytirish;
- qattiq shahar chiqindilarini har tomonlama yig'ish va qayta ishlashni kafolatlash;
- ijtimoiy va ekologik yaxlitlikni himoya qilish bilan birga iqtisodiy o'sishni rag'batlantiradigan muvozanatli strategiyaga asoslangan barqaror shaharsozlik rivojlanishi;
- shahar boshqaruvi tizimini markazlashtirmaslik, mahalliy hokimiyat organlariga barqaror rivojlanish borasida ko'proq huquq va majburiyatlar berish;
- shaharlar (kichik, o'rta, katta va yirik, Toshkentdan boshlab) va shahar hududlarining ideal iyerarxiyasini yaratish;
- yer resurslaridan optimal foydalanish.

O'zbekistonda urbanizatsiyaning kuchayishi iqtisodiy rivojlanish uchun yangi istiqbollarni yaratadi va shu bilan mamlakat aholisining farovonligini oshiradi.

Uzoq muddatli milliy, mintaqaviy va shaharsozlik strategiyalari turli iqtisodiy sohalarida yanada barqaror va yo'naltirilgan o'sishga o'tish uchun asos sifatida qaralishi kerak.

O'zbekiston Respublikasida urbanizatsiyani rivojlantirish va tartibga solish g'oyasi ikki yildan beri ishlab chiqilmoqda va tez orada davlat uchun yangi siyosat hujjati sifatida shakllantiriladi, bu ilgari strategik rejalashtirish amaliyotida yetishmayotgan edi.

Samarali amalga oshirishni ta'minlash uchun ishlab chiquvchilar iqtisodiy faoliyatning bozor tamoyillariga e'tibor qaratishlari kerak, bunda davlatning roli rivojlanadi: direktiv boshqaruv yondashuvidan shahar hududlarida iqtisodiy agentlar uchun institutsional va raqobatbardosh bozor sharoitlarini tizimli ravishda yaratishga o'tish. Bu nafaqat ijtimoiy-iqtisodiy sohaga va innovatsiyalarni amalga oshirishga, balki shaxslarning hayot sifatiga, madaniyati va turmush tarziga ham ta'sir qiladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Shunday qilib, urbanizatsiya jarayonlarini boshqarishga yangi yondashuvning asosiy tarkibiy qismlari mahalliy hokimiyatning rolini kuchaytirish bilan hokimiyatni markazsizlashtirish, klaster boshqaruv mexanizmlari va integratsiyalashgan barqaror rivojlanish tamoyillarini joriy etish, innovatsiyalarni qo'llash va har bir hududning foydalanilmagan zaxiralari hamda raqobatbardosh afzalliklarini ro'yobga chiqarishdir. Ushbu konsepsiyaning yangiligi quyidagilarda:

- hokimlikni mahalliy ijro etuvchi hokimiyat organlari bilan bog'laydigan yangi subyekt — mahalla paydo bo'lishi;
- urbanizatsiyaning yangi sohalarini aniqlash: uy-joy va kommunal xizmatlar, infratuzilma, shaharsozlik, yerlarni boshqarish va boshqalar;
- ishlab chiqaruvchi kuchlarni oqilona taqsimlash va shaharlarga migratsiyani rag'batlantirish bilan shahar aglomeratsiyalarini rivojlantirish;
- megapolislarda ham, kichik shaharcha va qishloqlarda ham ekologik barqarorlikning ahamiyatini oshirish va yashil iqtisodiyot tamoyillarini joriy etish;
- urbanizatsiya va integratsiyalashgan rivojlanishni qo'llab-quvvatlash uchun moliyaviy va moliyaviy bo'lmagan mexanizmlar;
- mintaqaviy salohiyat kontekstida klaster yondashuviga asoslangan yangi boshqaruv usullarini qo'llash, ya'ni mavjud resurslardan optimal foydalanish va ishlab chiqaruvchi kuchlarni taqsimlash;
- davlat-xususiy sheriklik tizimini va investitsiyalarni jalb qilish shartlarini takomillashtirish.

Ushbu konsepsiya davlat urbanizatsiya siyosatini ishlab chiqishning ilmiy va amaliy asosi sifatida bir qator strategik hujjatlarga (masalan, Shaharsozlik, Uy-joy va Yer kodekslari va boshqalar) tegishli o'zgartirishlar kiritishni, shuningdek, investitsiya loyihalarini moliyalashtirishning barcha mumkin bo'lgan manbalariga muvozanatli amaliy yondashuvni nazarda tutadi. Bundan tashqari, taklif qilingan metodologiyani O'zbekistonda muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun yangi qonun loyihalarini ("Mintaqaviy rivojlanish to'g'risida" va "Urbanizatsiyaning rivojlantirish to'g'risida") ko'rib chiqish va nafaqat transformatsiya strategiyasini yaratish, balki uning tamoyillarini amalga oshirish uchun ham tegishli metodologik tavsiyalarni ishlab chiqish va tasdiqlash zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Александрович Я. М., Богданович А. В. Концептуальные положения стратегии устойчивого социально-экономического развития Республики Беларусь // Белорусский экономический журнал. 2010. № 2. С. 20–33.
2. Вертинская Т. С. Стратегии устойчивого развития регионов Беларуси: к вопросу о разработке новой методологии // Псковский регионологический журнал. 2016. № 3 (27). С. 17–30.
3. Мирзиёева С. Ш. Анализ опыта Узбекистана по разработке стратегий развития страны и регионов // Власть и экономика. Управленческое консультирование. 2019. № 3. С. 49–61.
4. Рейтинг стран мира по уровню урбанизации, 2006–2022 / Гуманитарный портал: Исследования // Центр гуманитарных технологий. <https://gtmarket.ru/ratings/urbanization-index>.
5. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 10-yanvardagi Urbanizatsiya jarayonlarini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida PF-5623-son Farmoni. <https://lex.uz/docs/4154824>

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz HAKIMOV

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Hasan MAQSUDOV

2026. № 7/1

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>